

Karol Ludovik. Za to priliko je izdal Ernest Klavžar knjižico: »Pred 125 leti. Zanimivosti iz prve dóbe c. kr. kmetijskega društva v Gorici.«

Znamenita stoletnica.

(Spisal Prostoslav.)

I. **Volbenk Amadej Mozart** se je porodil dné 27. januarija leta 1756. v Solnem Gradu. Oče je bil dvorni muzik in drugi vodja knezoškofove godbe. Že kot otrok je igral in skladal Mozart, katerega je poučeval oče, s toliko dovršenostjo, da je ta sklenil, potovati z jedva šestletnim dečkom in njegovo pet let starejšo, jednako nadarjeno sestrico, da bi svet spoznal in občudoval ta izredni talent. Šli so najprvo v Monakovo, potem na Dunaj, kjer se je skazoval pred dvorom in plemenitniki ter prikupil s svojo čudovito igro in otroško ljubeznivim vedenjem, po nemških mestih, v Bruselj in Pariz. Tukaj je vzbudil na dvoru Ludovika XV. splošno občudovanje s svojo dovršenostjo v igri. V Parizu je dal oče natisniti prvo sinovo delo, štiri sonate za klavir in gosli; l. 1764/5. so bili v Londonu, kjer je pred kraljem Jurijem III. »a prima vista« igral vsako Händelovo in Bachovo kompozicijo; potem na Holandskem. Tu sta zbolela otroka; po okrevanju se je vrnil oče z njima preko Francije in Švice v domovino. Tako je videl deček že v zorni mladosti mnogo sveta. L. 1769. je odpotoval z očetom v Italijo, kjer so bili tedaj najslavnejši glasbeniki in pevci. V Bologni se je udal preskušnji pri slavnem patru Martiniju ter se seznanil s slovitim sopranistom Farinellijem. V Firenci in Napolju sta bila sprejeta z veliko častjo od dvora, v Rimu, kjer je skrivaj po posluhu prepisal krasni Allegrijev »Miserere«, podelil mu je papež Klement XIV. zlate ostroge in viteštvo, v Bologni je bil imenovan členom »akademije filharmonične«. Mozart je zložil nekatere opere v tedaj običajnem italijanskem zlogu, ki so dosegle velik uspeh; bile so tako dovršene, da je tedaj preslavni Hasse prerokoval, »da bode ta deček vsem drugim pozabljenje pouzročil«. — Povrnivša se v Solni Grad sta imela oče in sin mnogo neprijetnosti in poniževanja pretrpeti od novega knezoškofa, Hijeronima grofa Colloreda; dobil je tudi le za manjša potovanja dovoljenje in zatorej je odpovedal l. 1777. škofu službo ter se z materjo napotil v Pariz. Mudil se je malo časa v Monakovem, dalje v Mannheimu, kjer ga je očarala mlada in slavljena pevka Alojzija Weber, sestra Mozartove poznejše žene. V Parizu mu je umrla ljubljena mati. Dasi nerad, sprejel je službo organista pri solnograškem knezoškofu, zakaj niti na potovanju, niti v Parizu ni dosegel zaželenega uspeha in boriti se mu je bilo z gmotnimi neprijetnostmi. Tu se je porodilo več skladeb; a za Monakovo uglasbil je »Idomenea«, veliko in v tedanjem italijanskem zlogu dovršeno opero s čarobno glasbo. S knezoškofom na Dunaju bivajoč, se je z njim razprl v marciju l. 1781., ker ta ni spoznal in cenil Mozartovega genija, ter ostavil njegovo službo. — Na Dunaju se je gojila tedaj zlasti v plemenitaških hišah godba z izredno skrbjo in marljivostjo, in cesar Jožef II. je bil vsem ume-

telnostim jako naklonjen. Dasiravno je prevladovala italijanska glasba, storili so se že mnogi napori za novo opero. — Mozart je uglasbil nemško komično opero »Odvedenje iz Seraila«, ki se je predstavljala 12. julija leta 1782. ter dosegla velik uspeh. — 4. avgusta l. 1782. se je poročil s Konstancijo Weberjevo in živel z njo v srečnem zakonu. V tem času se je porodilo mnogo skladeb, med njimi šest slavnih Haydnov posvečenih kvintetov, več kvartetov, in pesmij; — pričel je tudi dve komični operi, katerih pa ni dovršil, zakaj sedaj mu je bila na mislih le »Figarova ženitev«, katere tekst mu je sestavil slavni Da Ponte. 1. maja l. 1786. se je predstavljala ta opera na Dunaju in dobila veliko slavo in priljubljenost. Velika navdušenost, katero je ta opera povzročila v Pragi, napotila je Mozarta, da je za to mesto zložil opero »Don Juan«, ki se je ondi 29. oktobra l. 1787. prvič predstavljala; pomnožila je Mozartovo slavo in jo razširila po vsem svetu. Obe operi sta se pevali prvotno v italijanskem jeziku. Razven tega je zložil tedaj več simfonij in oratorijev. — Vkljub velikim uspehom njegovih oper in glasbenih del, vkljub priznanju in slavi je trpel Mozart s svojo družino gmotno pomanjkanje, zakaj njegova glasbena dela so mu donasala le malo plačila. Cesar Jožef II. ga je sicer imenoval svojim »kamornim skladateljem«, ali ta služba mu je nesla le 800 gld. plače. Potoval je po večjih mestih Nemčije in povsod s svojo igro očaral. Friderik Viljem II., pruski kralj, ponudil mu je sicer mesto dvornega kapelnika s plačo 3000 tolarjev, ali Mozart ni hotel zapustiti svojega ljubljenega vladarja. — 26. januarija l. 1790. se je predstavljala na Dunaju opera »Così fan tutte«, dražestna skladba, pri kateri se mora obžalovati le slab in neprimeren Da Pontijev tekst. — Mesec zatem je umrl cesar Jožef; njegov naslednik Leopold II. ni bil Mozartu naklonjen, in ta je prišel v veliko bedo. 6. septembra leta 1791. se je predstavljala v Pragi prenegljena opera »Titus«, 30. septembra pa »Čarobna piščalka«, za katero je mojstra pridobil in navdušil ravnatelj dunajskega predmestnega gledališča, Schikaneder; ta krasna in vzvišena opera se je priljubila občinstvu čez vse. — Poslednje Mozartovo delo je bil krasni »Requiem«, skladal je je še v svoji bolezni, a dovršil po mojstrovih načelih njegov učenec Süssmayer. Po daljšem bolehanju je preminul 5. dec. l. 1791.

Mozart je bil ljubezniv in velikodušen, blag značaj. V mladosti je dosegel veliko slave, pozneje ga je preganjala nemila usoda, in v najlepši moški dóbi ugrabi ga smrt v največjo škodo in žalost glasbene umetnosti. — Ogromno število njegovih cerkvenih in svetnih skladeb, za orkester, za klavir, za petje — nam priča o neizmerni delavnosti glasbene genija, a kaže nam tudi, koliko bi se imela umetnost še nadejati od njega.¹⁾ — V Solnem Gradu, kjer je ustanovljen velik glasbeni zavod »Mozarteum«, — praznoval se je slovesno v juliju spomin stoletnice rojstva Mozartovega. (Konec.)

¹⁾ Zložil je 20 maš., 40 offertorijev, 8 litani, 10 kantat, 17 sonat za orglje, pesmi in arije, kanone, 22 sonat za klavir, 60 manjših klavirskih skladb, 45 sonat za klavir in gosli, 49 simfonij, 55 koncertov, 11 trio, kvartete itd., 23 oper.

delovanje — to je bilo geslo mlajših čeških pisateljev od l. 1854. —, katerih voditelj je bil Janez Neruda. Od tega leta je deloval neutrudljivo. Kamor vstopiš, katerekoli knjige, časopise vzameš v roke, skoro povsodi bereš ime Nerudovo. Deloval je kot izboren pesnik, novelist, potopisec — pisal je feuilletone, kritikoval literarna dela, gledališčne igre in slikarstvo. Pesnik-lirik je izdal zbirki: »Knjha veršův, »Písne kosmické«. Celo vrsto novih pesniških umotvorov je Neruda pričel z delom: »Arabesky«, v katerih slika drobne dogodbe in jih označuje ostro, kakor tudi ljudi in razmere; zlasti Pražane

popisuje resnično. V to vrsto spadata tudi: »Různí lidé« in »Malostranské povídky«.

Njega izobraženost se kaže posebno v potopisih: »Obrazy z ciziny«.

Neruda je dobro znan feuilletonist, slovanstvo nima njemu jednakega. S feuilletoni si je pridobil posebno slavo in močno deloval na češki narod.

Nekoliko časa je urejeval časopise »Obrazy života«, »Rodinná kronika«, »Květy« in »Lumír«. Pokopali so ga dne 25. avgusta na Višegradu v Pragi z veliko slovesnostjo. Fr. L—r.

Raznoterosti.

Naše slike.

Prostor ne dopušča in stvar sama ne zahteva, da bi obsirno pisali o slikah tega lista. Gledé na lepo sliko »Nada« opomnimo, da jo je narisal neimenovan domač risar po tujem vzoru — sliki Bodenhausen-ovi. Kuno pl. Bodenhausen (rojen l. 1852.) je hodil v Pragi v gimnazijo, potem na akademijo monakovsko. Njegove slike se odlikujejo po vzornem vzletu. — Poslednji dve sliki nam kažeta dva paviljona iz hrvaške razstave, o kateri smo govorili že v zadnji številki. Kar še treba, povemo prihodnjic.

Znamenita stoletnica.

(Spisal Prostoslav.)

(Konec.)

II. Jakob Meyerbeer (= Meyer-Beer) se je porodil 5. dan septembra l. 1791. v Berlinu iz imovite in veljavne židovske rodbine. Kazal je že v nežni mladosti nenavadno glasbeno nadarjenost in očaroval z igro na klavirju. Oče mu je torej prekrbel dobre glasbenike za učitelje; bili so: Fran Lauska, Karol Friderik Zelter, Bernard Anzelm Weber in slavni abbé Vogler; pri poslednjem se je seznanil s Karlom Marijo Weberjem ter sklenil ž njim srčno prijateljstvo. V tej dóbi je skladal mnogo cerkvenih in posvetnih glasbotvorov ter opero »Abimelek«. — Potem je šel v Pariz in l. 1816. v Italijo, kjer se je navdušil za italijansko opero, ter v italijanskem zlogu sam uglasbil večje število oper, od katerih se je pa le jedna ne le v Italiji, temveč tudi na Nemškem udomačila, namreč »Križarji v Egiptu«. L. 1825. izgubi vrnivši se iz Italije očeta; čez dve leti se poroči. Od štirih otrok sta mu umrla dva v zorni mladosti; vse to je povzročilo, da se je za dalj časa odtegnil operam ter skladal cerkvene skladbe, a tudi mnoge krasne napeve raznim pesmim. Iz Berlinu se je preselil v Pariz; to mesto mu je bilo posebno priljubljeno, tukaj je občeval tudi z

najznamenitejšimi tedanjimi glasbeniki, tukaj se mu je pridružil izborni libretist Eugène Scribe. 22. novembra 1831. se je predstavljal v »veliki operi« v Parizu prvič »Robert Hudič«, opera, ki si je pridobila mnogo priznanja in se priljubila po vsem svetu; skladatelju je pa pridobila brezmerno slavo in neštevilno odlikovanj; pruski kralj ga je imenoval takrat dvornim kapelnikom. A v Berlinu ni ostal niti leto dni; vrnil se je zopet v Pariz, kjer se je 29. februarja 1836. predstavljal slavljena in priljubljena opera »Hugenoti«. L. 1842. ga je imenoval pruski kralj generalnim glasbenim ravnateljem, postal je tedaj vodja berlinske opere. Skladal je zopet cerkvene in druge napeve in skladbe raznim dvornim slovesnostim, a 7. decembra 1844. se je predstavljal kot prva igra v berlinski operi njegova slavnostna opera »Taborišče v Šleziji«, katero je pozneje predelal v »Severno Zvezdo«. 19. sept. l. 1846. se je predstavljal bratova drama »Struensee«, h kateri je zložil krasno in cenjeno glasbo. Po »Proroku«, ki se je v Parizu 16. aprila l. 1849. prvič predstavljal, sprejet je bil v »častno legijo«. Leta 1859. se je predstavljal komična opera »Dinorah«. — Dolgo časa je predelaval in pilil »Afričanko«, katera naj bi vse tedanje opere preseгла, vendar ni učakal predstave, smrt ga je prehitela 2. maja 1864. Pogreb njegov v Parizu in Berlinu, kamor so truplo prepeljali, bil je veličasten, kakor še pri nobenem umetniku. 28. aprila l. 1865. se je predstavljal v Parizu prvič »Afričanka« in dosegla velikanski uspeh.

Meyerbeerove opere so po vsem svetu razširjene in jako priljubljene; niso samo glasbeno zanimive, temveč tudi za oko vabljive in mamljive zaradi velikih »efektov«. Efektu je sicer časih, kakor n. pr. v baletu »Roberta«, žrtvoval celó estetične zahteve. — Vkljub mnogemu nasprotovanju so njegove opere še vedno najbolj razširjene in priljubljene.

Meyerbeer je užival tudi zaradi dobrih lastnosti mnogo spoštovanja. — Od svojega velikega imetja je ustanovil podporo mladim, nadarjenim skladateljem.